

*De la decadència medieval a la
integració hispànica?*

Àngel Casals
CATALUNYA, L'ESTAT I LA MEDITERRÀNIA

INTRODUCCIÓ

Un relat tradicional de la història catalana:

1. Creació a partir dels comtats pirinencs i la seva expansió a costa d'Al-Andalus.
2. Expansió mediterrània fins esdevenir una gran potència.
3. Crisi del segle XIV: pesta, conflicte social, pèrdua de la dinastia...
4. Enfonsament amb la Guerra Civil de 1462.
5. La mediocritat de l'Edat Moderna, tot i els espasmes de 1640 i 1705.

EL CONCEPTE DE “CRISI BAIXMEDIEVAL”

- 1. Una crisi de sistema: la incapacitat de la societat feudal per continuar creixent.
- 2. Una crisi provocada per l'arribada de la pesta i l'empitjorament del clima.
- 3. Superació del sistema feudal?
- 4. La revisió dels efectes de la crisi.

LA CRISI A CATALUNYA: L'EXPLICACIÓ DE PIERRE VILAR

La tesi de Pierre Vilar

- Es tracta d'una crisi de sistema.
- La Pesta Negra provocà la desaparició d'explotacions i l'abandonament de terra. Això provocà un enfrontament entre pagesos (els supervivents ara benestants) i senyors empobrits que donarà pas al conflicte remensa.
- Encara que l'aturada del motor agrari es començarà a notar a la ciutat en la segona meitat del XIV, fins mitjans del XV es mantindrà la producció manufacturera del comerç internacional gràcies a l'enriquiment monetari (=moneda però menys gent).
- Els primers signes de debilitat apareixen entre 1380-1420.
- Disminució del capital mercantil, convertit en rendista.
- La crisi apareix nua a meitats del XV, quan els valors del periatge es redueixen un 75% en deu anys.
- Crisi política: divorci de la política d'Alfons i conflicte Busca-Biga sobre qui pagarà la crisi.
- Resultat final: la guerra civil, després de la qual continuarà la crisi de la que no es sortirà fins després de 1486 (Sentència Arbitral de Guadalupe).

LA TEORIA DE CLAUDE CARRERE

- La causa de la crisi és la pèrdua de competitivitat de la draperia catalana en front dels draps estrangers. Un símptoma serà que el 1410 no es troben arrendataris dels drets de la Generalitat.
- Es provoca una baixada de salaris entre un 15-20%, apareix l'atur i el debat sobre la necessitat de devaluar la moneda per abaratir preus.
- A partir de 1425 cau la població a Barcelona i comença a faltar ma d'obra que es vol compensar amb esclaus i pujades de salaris. Això provocarà el tancament gremial i l'inici de la diferenciació social.
- Disminució del comerç internacional i augment de les pressions econòmiques de la monarquia d'Alfons el Magnànim.

L'EXPLICACIÓ DE MARIO DEL TREPPO

- La crisi és per culpa de la Guerra Civil.
- 1420-33: Etapa de prosperitat.
- 1433-54: La política imperialista d'Alfons porta a un canvi d'estructura econòmica (proteccionisme i industrialisme).
- 1454-62: l'economia creix.

LA CRISI POLÍTICA

- Conquesta de Sardenya el 1323 i compromisos a la Mediterrània, el 1344 annexió de Mallorca. Juntament amb Atenes i neopàtria formaren "l'imperi català".
- Pere el Cerimoniós (1336-1387):-obligació de deensar Sardenya (revoltes) i enfrontar-se a Gènova (defensa del comerç)
- -Conflicte de les Unions (1347) amb Aragó (aristocràtica) i València (ciutadana) per la política autoritària del rei i l'intent de fer reconèixer Constança.
- -Guerra amb Castella (1360-1369)
- Joan I (1387-1396): rei pro-francès i pro-aristocràtic.
- Martí I (1396-1410): intents de recuperació del patrimoni reial. Morí Martí el Jove el 1409.

EL CONFLICTE REMENSA

- Per la càrrega econòmica ja comentada.
- Perquè impedia la liberalització del mercat de terres. (Els remences, tot i que podien comprar i vendre, es trobaven amb el risc d'haver de pagar als senyors o que la terra acabés inclosa en la senyoria).
- Facilitar l'acumulació patrimonial via matrimoni, al evitar la intervenció senyorial.

EL PROBLEMA URBÀ

- Suspensió el 1453 de les eleccions i nomenament per Requesens de consellers buscaires moderats.
- 1455: nou privilegi paritari, que entregà el govern a la Busca.
- La Biga s'enrocà a la Diputació, que boicotejà el programa reformista. (la política proteccionista)
- Pèrdua de suport de la Busca. Aliança (1460) dels sectors moderats de Busca i Biga. El començament de la guerra va suposar l'esclafament del sector buscaire.

LA UNIÓ DINÀSTICA

<u>Corona d'Aragó</u>	<u>Castella</u>	<u>Catalunya</u>
Població 865.000 (13,7%)	4-4,3 milions (68,5%)	303.000
Territori 110.000 km2.	385.000 km2. (64,3%)	

- Consolidació de l'absentisme reial.
- Allunyament del poder polític.
- El major pes de Castella.

CANVI ECONÒMIC (XVI-XVII)

- Les connexions andaluses i americanes del comerç català.
- El comerç amb Castella.
- El comerç cap a l'Atlàntic.
- El canvi en el model productiu.
- El canvi en les xarxes urbanes.

EL PERÍODE DELS ÀUSTRIES

- Una política “imperial” o “espanyola”?
- La castellanització del poder.
- El nou rol de les institucions catalanes.
- La cohesió de la classe dirigent.

LA CULTURA

La falsa idea de la decadència catalana. Raons:

- Prejudicis ideològics (l'època dels Àustria davant l'esplendor medieval).
- La comparació amb Castella.
- El fals problema de la llengua: en què es fa literatura?
- Una producció cultural més preocupada de la història i el dret que no pas d'altres camps.

CONCLUSIÓ

- Pot ser el que va ser extraordinari va ser l'expansió del XIII i no pas la “crisi” del XIV.
- L'hegemonia hispànica no ha d'amagar el nou creixement de Catalunya.
- A començaments del XVIII, Catalunya era un país amb una estructura econòmica, cultural i política de molt bon nivell en comparació amb altres zones d'Europa.